Асобы і падзеі г. Гродна

ДУК "ЦЭНТРАЛІЗАВАНАЯ БІБЛІЯТЭЧНАЯ СІСТЭМА Г. ГРОДНА"
ГАРАДСКАЯ ЦЭНТРАЛЬНАЯ БІБЛІЯТЭКА
ІМЯ А.Я. МАКАЁНКА
Інфармацыйна-бібліяграфічны сектар

ГІСТОРЫЯ ВЫЗВАЛЕННЯ ГОРАДА ГРОДНА

БІБЛІЯГРАФІЧНЫ СПІС ЛІТАРАТУРЫ

ГРОДНА - 2014

Гісторыя вызвалення горада Гродна: да 70-годдзя вызвалення Гродна ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў: бібліяграфічны спіс літаратуры / Гарадская цэнтральная бібліятэка г. Гродна імя А.Я. Макаёнка; Інфармацыйна-бібліяграфічны сектар; уклад. І.М. Ілюшына. - Гродна, 2014. - 26 с.

16 ліпеня 1944 года войскамі 2-га і 3-га Беларускіх франтоў ад нямецка-фашысцскіх захопнікаў быў вызвалены горад Гродна. Акупацыя горада працягвалася 1111 дзён і начэй, фашыстамі былі знішчаны больш 50 тыс. гараджан. Масква салютавала вызваліцелям. 17-ці воінскім часцям і злучэнням было прысвоена званне "Гродзенскіх". Імёнамі многіх вызваліцеляў горада названы вуліцы, школы, пагранічныя заставы, а Гродна у ліку іншых населеных пунктаў Беларусі быў узнагароджаны вымпелам «За мужнасць і стойкасць ў гады Вялікай Айчыннай вайны»

ЗМЕСТ

Прадмова 2

У баях за Гродна 10

Яны вызвалялі Гродна 14

Увекавечанне памяці 22

Паэтычным радком 24

Вызваліцелі - ганаровыя грамадзяне Гродна 25

ПРАДМОВА

Нямецка-фашысцкія захопнікі акупавалі горад Гродна 23.06.1941 г. З першых дзён акупацыі ў Гародні і яго наваколлях па ініцыятыве камуністаў, якія ў сілу рада абставін засталіся на захопленай варожымі войскамі тэрыторыі і добра ведалі мясцовыя ўмовы, ствараліся і дзейнічалі асобныя падпольныя антыфашысцкія групы патрыётаў. Пазней яны аб'ядналі свае намаганні ў барацьбе з гітлераўцамі.

Удзельнікі падполля наносілі ўдары па варожых аб'ектах, вялі растлумачальную работу сярод насельніцтва, збіралі і перадавалі партызанам зброю, харчаванне, медыкаменты і разведвальныя даныя.

Дзейнасцю падполля кіраваў Беластоцкі падпольны абкам КП(б)Б і створаныя ў лістападзе 1943 г. Гродзенскі падпольны райкам КП(б)Б і Гродзенскі падпольны гаркам ЛКСМБ.

Да сярэдзіны ліпеня 1944 г. у ходзе беларускай стратэгічнай наступальнай аперацыі "Багратыён" савецкія войскі ўзламалі абарону нямецкай групы армій "Цэнтр" на тэрыторыі Беларусі, разграмілі вялікую частку нямецкіх дывізій на гэтым участку фронту, вызвалілі сталіцу Беларусі г. Мінск і паспяхова развівалі наступленне на тэрыторыі Заходняй Беларусі. З 5 ліпеня савецкія войскі ажыццяўлялі Беластоцкую наступальную аперацыю, у ходзе якой хуткімі тэмпамі прасоўваліся ў напрамку г. Гродна. Войскі праціўніка дарэмна спрабавалі замацавацца на загадзя падрыхтаваных рубяжах, аказвалі ачаговае супраціўленне, адступалі на захад. Па меры руху нашых войск да горада Гродна супраціўленне праціўніка нарастала.

Нямецкае камандаванне надавала вялікае значэнне ўтрыманню г. Гродна, які з'яўляўся буйным вузлом камунікацый і адным з асноўных апорных пунктаў абароны на подступах да Германіі. Яшчэ ў 1941 г. немцы ўключылі г. Гродна ў склад Усходняй Прусіі пад назвай Гартен і былі гатовы абараняць яго як частку фатерлянда, з асаблівай бязлітаснасцю, тым болей што

р. Нёман была апошняй буйной воднай перашкодай на рубяжах Усходняй Прусіі. З аператыўнага пункта гледжання для немцаў было важна стрымаць пераправы праз р. Нёман у раёне горада і сам горад як выгадны плацдарм для магчымых контрнаступальных дзеянняў на правабярэжжы Нёмана. Раён Гродна быў зручным для нанясення контрудараў на стыку 2-га і 3-га Беларускіх франтоў (праз г. Гродна праходзіла раздзяляльная лінія паміж палосамі іх наступлення), і яны наносіліся немцамі пераважна ў паласе наступлення 50-й арміі, што некалькі затрымала, але не спыніла наступленне савецкіх войск.

Для ўтрымання Гродна праціўнік падрыхтаваў дзве лініі абароны: першая праходзіла праз Пярэселку, Дзевятоўку, Станіслававa і другія прыгарадныя вёскі, другая - па старой ускраіне горада. Горад атрымаў статус крэпасці. Першая нямецкая лінія абароны абапіралася на старыя крапасныя фарты часоў Першай сусветнай вайны і была ўзмоцнена танкамі і самаходнымі гарматамі.

Горад абаранялі каля шасці дывізій гітлераўцаў. У склад Гродзенскай групоўкі праціўніка ўваходзілі 5 ахоўных і паліцэйскіх палкоў групы "Ангальт" пад камандаваннем генерала Готліба, 3 пяхотных палка групы генерала Готберга, патрапаныя ў папярэдніх баях і аднаўляючыя баяздольнасць, 50-я пяхотная дывізія (без аднаго палка), зводны жандарскі батальён і другія часткі, падцягнутыя з глыбокага тылу або перакінутыя з другіх участкаў фронту. Ім было загадана трымацца "чаго б гэта ні каштавала і без тэрміну". У якасці аператыўнага рэзерву на левым беразе Нёмана ў гатоўнасці контратакаваць савецкія войскі займала пазіцыі адборная дывізія гітлераўцаў - 3-я танкавая дывізія СС "Мёртвая галава", якая ў спешным парадку была перакінута з Румыніі для выратавання ад поўнага разгрому групы армій "Цэнтр". Недалёка ад горада таксама знаходзілася танкавая дывізія СС "Рэйх".

У Беластоцкай наступальнай аперацыі Чырвонай Арміі, у ходзе якой быў вызвалены г. Гродна, удзельнічалі войскі 2-га

Беларускага фронту (генерал-палкоўнік Г.Ф. Захараў) у складзе 3-й (генерал-палкоўнік А.В. Гарбатаў), 49-й (генерал-лейтэнант Т.И. Грышын), 50-й (генерал-лейтэнант І.В. Болдзін) і 4-й паветранай (генерал-палкоўнік авіяцыі К.А. Вяршынін) армій. Праследуючы разгромленага ў ходзе Мінскай аперацыі праціўніка, вызначаныя войскі згодна дырэктыве Стаўкі Вярхоўнага Галоўнакамандавання ад 4 ліпеня 1944 г. атрымалі загад без аператыўнай паўзы развіваць наступленне ў напрамку гарадоў Навагрудак, Ваўкавыск, Беласток, завяршыць разгром адступаўшых 4-й і 9-й нямецкіх армій, не даць ім замацавацца і арганізаваць супраціўленне на загадзя падрыхтаваных да абароны рубяжах, выйсці да мяжы з Усходняй Прусіяй і ў паўночна-усходнія раёны Польшчы. 5 - 16 ліпеня савецкія войскі праследавалі праціўніка, знішчалі яго ар’ергарды і адбівалі контратакі. 8 ліпеня войскі 3-й арміі вызвалілі Навагрудак і да канца 9 ліпеня, прайшлі за 5 сутак на 120 - 125 км, дасягнулі р. Нёман і Моўчадзь, фарсіравалі 3 водныя перапоны, 14 ліпеня вызвалілі Ваўкавыск і выйшлі да ракі Свіслач. Войскі 49-й і 50-й армій у гэты час адбівалі спробы праціўніка прарвацца з акружэння пад Мінскам (мінскі "кацёл") у паўднёвым і паўднёва-заходнім напрамках. Уведзеныя ў бітву 10 ліпеня войскі 50-й арміі да 16 ліпеня выйшлі на рубеж вусця р. Свіслач - сярэдняя плынь Нёмана і ва ўзаемадзеянні з войскамі 3-га гвардзейскага кавалерыйскага корпуса (генерал-лейтэнант Н.С. Аслікоўскі), а таксама 36-га стралковага корпуса (генерал-маёр К.І. Правалаў) 31-й арміі (генерал-палкоўнік В.В. Глаголеў) 3-га Беларускага фронту (генерал арміі И.Д. Чарняхоўскі), якія ўдзельнічалі ў правядзенні Вільнюскай наступальнай аперацыі, пры ўдзеле часткі сіл 1-й паветранай арміі (генерал-палкоўнік авіяцыі Т.Т. Хрукін) пачалі штурм горада і крэпасці Гродна.

У ходзе папярэдніх наступальных баёў, якія пачаліся 23 чэрвеня 1944 г., савецкія войскі панеслі вялікія страты ў жывой сіле і баявой тэхніцы. Колькасны склад стралковых дывізій не перавышаў у сярэднім 5,5 тысяч чалавек, а стралковых рот - 40 - 50 чалавек. Тылы адставалі ад часцей, якія хутка ішлі наперад.

Адчуваўся недахоп боепрыпасаў, паліва, што абумовіла адставанне артылерыі ўзмацнення, танкавых частак. Але гэта не зніжала наступальнага руху савецкіх войск.

У перыяд баёў за горад і крэпасць Гродна паралельна з часткамі Чырвонай Арміі дзейнічалі і партызаны Беластоцкага злучэння. Народныя мсціўцы актыўна ўдзельнічалі ў захопе апорных пунктаў на подступах да горада, выводзілі нашы падраздзяленні на асобныя аб'екты, склады з боепрыпасамі і палівам, што дазваляла з меншымі стратамі іх знішчаць.

13 ліпеня да 18 гадзін 6-я гвардзейская кавалерыйская дывізія (генерал-маёр П.П. Брыкель) 3-га гвардзейскага кавалерыйскага корпуса выйшла да паўночнай ускраіны Гродна і завязала бой з пяхотай і танкамі праціўніка ў раёне в. Кульбакі. 14 ліпеня ўслед за кавалерыстамі да горада падышлі часткі 36-га стралковага корпуса 31-й арміі. Гэта дазволіла скараціць баявыя парадкі наступаючых войск, а таксама пачаць фарсіраванне р. Нёман да поўначы ад горада. У другой палове дня адзін з палкоў 32-й кавалерыйскай дывізіі (генерал-маёр І.П. Калюжны) уплаў пераправіўся праз р. Нёман і захапіў невялікі плацдарм на яго левым беразе ў раёне д. Куколі. У ноч з 14 на 15 ліпеня раку фарсіравалі часткі 220-й стралковай дывізіі (генерал-маёр В.А. Палявік) 36-го стралковага корпуса.

Нямецка-фашысцкія войскі аказвалі злоснае супраціўленне на рубяжы Станіслававa - Дзевятоўка - цагельны завод, неаднаразова прадпрымаючы шалёныя контратакі. У ходзе двухдзённых напружаных баёў 6-я кавалерыйская і 174-я стралковая (палкоўнік Н.І. Дзёмін) дывізіі прарвалі абарону на гэтым рубяжы і ў 22 гадзіны 15 ліпеня пачалі баі ў горадзе. У паўночна-заходнюю частку гарада ўступілі палкі: 220-ы (генерал-маёр В.А. Палявік) і 352-і (генерал-маёр Н.М. Стрыжэнка) стралковых дывізій 36-га стралковага корпуса, з усходу і паўднёвага ўсходу наступалі 42-я стралковая дывізія (палкоўнік А.І. Сліц) 69-га стралковага корпуса (генерал-маёр Н.Н. Мультан), а таксама 95-я (палкоўнік С.К. Арцем'еў) і 290-я (генерал-маёр І.Г. Гаспаран) стралковыя дывізіі 81-га

стралковага корпуса (генерал-маёр Ф.Д. Захараў) 50-й арміі. Да раніцы 16 ліпеня асноўная частка г. Гродна, размешчаная на правым беразе р. Нёман, была вызвалена ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Горад Гродна быў вызвалены войскамі 2-га і 3-га Беларускіх франтоў (16 ліпеня - правабярэжная частка горада, 24 ліпеня - занёманская частка). Акупацыя горада працягвалася 1111 дзён і начэй, фашыстамі былі знішчаны болей 50 тыс. гараджан. Імёнамі многіх вызваліцеляў горада названы вуліцы, школы, пагранічныя заставы, а Гродна ў ліку другіх населеных пунктаў Беларусі быў узнагароджаны вымпелам "За мужнасць і стойкасць у гады Вялікай Айчыннай вайны".

У вызваленні горада ўдзельнічалі наступныя падраздзяленні:

" 220-я дывізія (генерал-маёр В.А. Палявік)

" 174-я дывізія (палкоўнік Н.І. Дзёмін)

" 352-я дывізія (генерал-маёр Н.М. Стрыжэнка)

" стралковыя дывізіі 36-го стралковага корпуса;

" 926-ы (падпалкоўнік А.Н. Хухрын) і 927-ы (падпалкоўнік Ф. А. Легеза) самаходныя артылерыйскія палкі

" 140-я армейская гарматная артылерыйская батарэя (палкоўнік Ф.С. Фядотаў) 31-й арміі 3-га Беларускага фронту

" 42-я дывізія (палкоўнік А.І. Сліц)

" 153-я дывізія (палкоўнік А.А. Шчэннікаў)

" стралковыя дывізіі 69-га стралковага корпуса

" 95-я дывізія (палкоўнік С.А. Арцем'еў)

" 290-я дывізія (генерал-маёр І.Г. Гаспаран)

" стралковыя дывізіі 81-га стралковага корпуса

" 1444-й самаходны артылерыйскі полк (палкоўнік Ф.П. Мячаў)

" 4-я знішчальна-процітанкавая артылерыйская брыгада (палкоўнік М. П. Саўлевіч) 50-й арміі 2-га Беларускага фронту

" 5-я (генерал-маёр М.С. Чэпуркін) і 6-я (генерал-маёр П.П. Брыкель) гвардзейскія кавалерыйскія дывізіі

" зводная знішчальная брыгада (падпалкоўнік В.Е. Каўтанюк) 3-га гвардзейскага кавалерыйскага корпуса

" частка сіл 1-й (генерал-палкоўнік Т.Т. Хрукін) і 4-й (генерал-палкоўнік К.А. Вершынін) паветраных армій.

У гонар гэтай перамогі ў Маскве вечарам таго ж дня быў дадзены салют 20 артылерыйскімі залпамі з 224 прылад. Загадам ВГК ад 16 ліпеня 1944 г. войскам, якія ўдзельнічалі ў вызваленні г. Гродна, была аб'яўлена падзяка.

Савецкім часткам і злучэнням, якія змагаліся ў раёне г. Гродна, вялікую падтрымку аказвала авіяцыя. Групы штурмавікоў па 6 - 8 самалётаў бесперапынна ляталі над полем бою і трапна паражалі ворага. Разам з савецкімі авіятарамі храбра змагаліся французскія лётчыкі знішчальнага авіяпалка "Нармандыя", які ўваходзіў у склад 1-й паветранай арміі. За баявыя заслугі і мужнасць, праяўленыя ў час баёў пры фарсіраванні Нёмана, 28 лістапада 1944 г. палку было прысвоена найменне "Нёманскі" і назва "Нармандыя - Нёман".

Раніцай 24 ліпеня, пасля ўпартых баёў і адбіцця магутнага контрудару праціўніка, была поўнасцю вызвалена левабярэжная занёманская частка горада.

За вызваленне г. Гродна многія савецкія воіны былі ўзнагароджаны ордэнамі, сотні воінаў ганараваны ўрадавых узнагарод, званне Героя Савецкага Саюза прысвоена капітанам Ю.Д. Іўліеву, К.А. Кошману і Н.Т. Аўчыннікаву, старшаму лейтэнанту П.П. Кажамякіну, лейтэнантам Ф.М. Бажоры і І.І. Дзякаву, малодшаму сяржанту М.Т. Курбатаву.

Загадамі Вярхоўнага Галоўнакамандуючага ад 25 ліпеня 1944 г. за вызваленне г. Гродна і ліквідацыю гродзенскай групоўкі нямецка-фашысцкіх войск у перыяд правядзення Беластоцкай аперацыі 1944 г. і Вільнюскай аперацыі 1944 г. ганаровага наймення Гродзенскіх ганараваны 17 частак і злучэнняў Чырвонай Арміі 2-га (генерал арміі Г.Ф. Захараў) і 3-га (генерал арміі І.Д. Чарняхоўскі) Беларускіх франтоў: 3-ці гвардзейскі кавалерыйскі корпус (генерал-лейтэнант Н.С. Аслікоўскі), 6-я гвардзейская кавалерыйская дывізія (генерал-маёр П.П. Брыкель), 494-ы (падпалкоўнік А.П. Булаўка), 508-ы (падпалкоўнік І.А. Жалезнікаў) і 628-ы (падпалкоўнік І.С.

Мудрак) стралковыя палкі, 49-ы (маёр Б.П. Арбатаў) і 162-і (падпалкоўнік П.І. Каламін) знішчальныя авіяцыйныя палкі, 62-і (падпалкоўнік Ф.С. Старавойтаў) і 103-ці (падпалкоўнік І.А. Ярмілаў) штурмавыя авіяцыйныя палкі, 634-ы (маёр А.І. Лапухоўскі) і 644-ы (падпалкоўнік С.Н. Катруха) начныя бамбардзіровачныя авіяцыйныя палкі, 202-і інжынерна-сапёрны батальён (падпалкоўнік А.М. Целішчаў), 875-ы (капітан І.П. Харытонаў) і 877-й (маёр П.І. Вярбін) асобныя сапёрныя батальёны, 653-й асобны лінейны батальён сувязі (маёр Н.І. Півавараў), 566-я асобная тэлеграфна-будаўнічая рота (капітан А.Т. Сяргееў), 967-я асобная кабельна-шоставая рота (капітан Н.М. Андрэеў). Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР ад 25 ліпеня 1944 г. 19 частак і злучэнняў былі ўзнагароджаны ордэнамі.

Былі ўзнагароджаны:

ордэнам Чырвонага Сцяга - 95-я Верхнедняпроўская, 174-я Барысаўская, 220-я Аршанская і 352-я Аршанская стралковыя дывізіі, 927-ы Гатчынскі і 1444-ы Гомельскі самаходныя артылерыйскія палкі, 5-я Магілёўская і 4-я Лёзненская ордэна Суворава асобныя знішчальныя процітанкавыя артылерыйскія брыгады, 16-ы гаўбічны артылерыйскі Магілёўскі полк РГК і 1321-й армейскі знішчальны процітанкавы артылерыйскі Магілёўскі Чырванасцяжны полк;

ордэнам Кутузава II ступені - 42-я Смаленская Чырванасцяжная, 153-я Смаленская Чырванасцяжная і 290-я Магілёўская Чырванасцяжная стралковыя дывізіі і 1-я гв. штурмавая інжынерна-сапёрная Магілёўская Чырванасцяжная брыгада;

ордэнам Аляксандра Неўскага - 42-і Холмскі і 74-ы Бежыцкі двойчы Чырванасцяжны гв. мінамётныя палкі, 926-й Гатчынскі і 959-ы Сеўскі Чырванасцяжны самаходныя артылерыйскія палкі.

У гонар вызвалення г. Гродна войскамі 3-га і 2-га Беларускіх франтоў у горадзе ўстаноўлены на пастаменце помнік-танк.

У Гродна пахаваны тры Героя Савецкага Саюза: Юрый Дзмітрыевіч Івліеў, капітан, камандзір эскадрыллі 312-га штурмавога авіяцыйнага палка 233-й штурмавой авіяцыйнай дывізіі, рускі, які нарадзіўся 17.04.1923 г. у Ташкенце: вылучыўся пры вызваленні Магілёва, Мінска і Гародні (26.10.1944 г.); Міхаіл Ціханавіч Курбатаў, мл. сяржант, памочнік камандзіра ўзвода 878-га стралковага палка 290-й стралковай дывізіі 49-й арміі, рускі, які нарадзіўся 15.01.1924 г. у раб. пас. Магдагачы Амурскай вобласці: вылучыўся ў баі за в. Будзіна Чавускага раёна Магілёўскай вобласці (24.03.1945 г.); Вольга Аляксандраўна Санфірава, гв. капітан, камандзір эскадрыллі 46-га гв. начнога бамбардзіровачнага авіяцыйнага палка 362-й бамбардзіровачнай авіяцыйнай дывізіі, татарка, якая нарадзілася 2.05.1917 г. у Куйбышаве (23.02.1945 г.).

Званне ганаровага грамадзяніна г. Гродна прысвоена Героям Савецкага Саюза гв. генерал-маёру Паўлу Парфір'евічу Брыкелю (29.05.1945 г.), генерал-лейтэнанту Дзмітрыю Міхайлавічу Карбышаву (16.08.1946 г.) і гв. генерал-лейтэнанту Мікалаю Сяргеевічу Аслікоўскаму (29.05.1945 г.).

У БАЯХ ЗА ГРОДНА

1. Амяльковіч, Д. “Мы ведалі: гэта наш апошні бой”: [пра вызваленне Гродна ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў паводле дакументаў ГДГАМ] / Дарья Амяльковіч // Культура. - 2009. - 13-19 чэрв. - С. 15.
2. Аркашев, В. Освобождение [Гродно]: репортаж из 44-го / А. Аркашев // Вечерний Гродно. - 2001. - 11-18 июля. - С. 2.
3. Борисов, И. На подступах к городу: [об освобождении Гродно во время Великой Отечественной войны] / И. Борисов // Аркуш. - 2000. - 24 февраля-1 марта. - С. 3.
4. Вызваленне Гродна // Памяць: гіст.-дакум. хроніка Гродна. - Мінск, 1999. - С. 113-125.
5. Гаврилин, Д. «Бастион» старшины Семена Тарантьина: [рассказ об одном участке обороны форта № 1 старой гродн. крепости у д. Загораны Гродн. р-на в посл. день боя в июле 1944 г.] / Д. Гаврилин // Гродзенская праўда. - 1998. - 9 ліпеня. - С. 3.
6. Гаврицкий, И. Времён связующая нить. Дорога Победы / И. Гаврицкий // Гродзенская праўда. - 2012. - 18 ліпеня. - С. 2.
7. Глазунов, Н. Как это было и стало…: [освобождение Гродно] / Н. Глазунов // Гродзенская праўда. - 1999. - 2 ліпеня. - С. 1-2.
8. Гребёнкин, Н. В боях за Гродно [июль 1944 г.] / Н. Гребёнкин // Милицейский вестник. - 2013. - 18 июля. - С. 16.
9. Гродзенскі напрамак: [уступ. М.С. Аслікоўскага, удзельніка вызвалення] // Памяць: гіст.-дакум. хроніка Гродна. - Мінск, 1999. - С. 424-426.

10. Гродна ў гады Вялікай Айчыннай вайны (1941-1945 гг.): да 50-годдзя Вялікай Перамогі / пад рэд. І.П. Крэня. - Гродна: Гродз. абл. узбуйн. друкарня, 1995. - С. 113-126.
11. Гродно во время Великой Отечественной войны // Госцеў А.П. Кронан: летапіс горада на Нёмане (1116-1990 гг.) / А.П. Госцеў, В.В. Швед. - Гродна, 1993. - С. 92-94.
12. Гродно. Июль 44-го: [из истории освобождения Гродно] // Гродзенская праўда. - 2011. - 16 ліпеня. - С. 3.
13. Долготович, Б. Хроника огненных лет: [600-й артиллерийский полк в боях за Гродно] / Б. Долготович // Гродзенская праўда. - 1992. - 16 ліпеня.
14. Дорошук, Д.А. Инженерные войска при освобождении Гродненщины в период Великой Отечественной войны в июле 1944 года / Д.А. Дорошук // Этих дней не смолкнет слава: материалы 1 респ. Студенческой военно-науч. конф. (Гродно, 14 февр. 2008 г.) / Гродненский государственный университет имени Я. Купалы. - Гродно, 2008. - С. 124-127.
15. Журавков, М.А. Освобождение Гродненщины от немецко-фашистских захватчиков и увековечение памяти жертв фашизма [1944 г.] / М.А. Журавков // 60-летие образования Гродненской области: материалы Междунар. науч. конф. - Гродно, 2004. - С. 159-163.
16. Киенко, Д. Крылья над Гродно. Боевые действия 127 истребительного полка / Дмитрий Киенко. - Гродно: ЮрСаПринт, 2013. - 37 с.: ил.
17. Леонова, Л. Битва за Гродно [1944 г.] / Л. Леонова // Наша газета. - 2003. - 18 июля. - С. 1.
18. Люцік, Д. Нёманскі фронт. 15-25 ліпеня 1944 года. Баі за Гродна: аналіз падзей, данясенні, успаміны, статыстыка / Дзмітрый Люцік. - Гародня: Гарадзенская бібліятэка;

Wroclaw: Kalegium Europy Wschodnj im.Jana Novka-Jezioranskiego, 2012. - 325 с.: іл. - (Гарадзенска бібліятэка; Кн.13).

19. Люцік, Д. Стабілізацыя лініі фронту на р. Нёман [у Гродзенскім раёне] // Люцік Д. Нёманскі фронт. 15-25 ліпеня 1944 года; баі за Гродна; аналіз падзей, данясенні, успаміны, статыстыка / Дзмітрый Люцік. - Гародня, 2012. - С. 91-193.
20. Люцік, Д. Штурм горада Гродна // Люцік Д. Нёманскі фронт. 15-25 ліпеня 1944 года; баі за Гродна; аналіз падзей, данясенні, успаміны, статыстыка / Дзмітрый Люцік. - Гародня, 2012. - С. 79-90.
21. Малашенко, О. Полуторка: [из воспоминаний об освобождении Гродно. 1944 г.] / Олег Малашенко // Белорусская военная газета. - 2008. - 8 мая. - С. 28.
22. На заходнім беразе: [усп. М.І. Весняцава, удзельн. вызвалення Гродна] // Памяць: гіст.-дакум. хроніка Гродна. - Мінск, 1999. - С. 429-431.
23. Недeлько, В. Освобождение Гродненщины: хроника событий: [4-21 июля 1944 г.] / В. Недeлько // Гродненская праўда. - 2004. - 8 ліпеня. - С. 2.
24. Неман в огне. Хроника событий [освобождения г. Гродно в июле 1944 г.] // Вечерний Гродно. - 2004. - 30 июня. - С. 2.
25. Нёман у агні: [усп. Г. М. Арцеміева, удзельн. вызв. Гродна] // Памяць: гіст.-дакум. хроніка Гродна. - Мінск, 1999. - С. 431.
26. Новицкая, Л. Помнит Гродно подвиг народный: [16 июля - День освобождения Гродно от нем.-фашист. захватчиков] // Рэспубліка. - 2012. - 17 ліпеня. - С. 3.
27. Нядзелька, У.А. Вызваленне [Гродна ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў ў 1944 г.] / У.А. Нядзелька //

Памяць: гіст.-дакум. хроніка Гродна. - Мінск, 1999. - С. 414-417.
28. Островцова, И. Осколок свободы: [об освобождении Гродно] / Инга Островцова // Вечерний Гродно. - 2008. - 16 июля. - С. 3.
29. Пальчевский, Г. В честь победителей: [из истории освобождения Гродно от немецко-фашистских захватчиков. 1944 г.] / Георгий Пальчевский // Белорусская военная газета. - 2006. - 18 июля. - С. 2.
30. Пальчевский, Г. Как освобождали Гродно / Георгий Пальчевский // Перспектива. - 2009. - 15 июля. - С. 3.
31. Пальчевский, Г. Это было под Гродно: [об освободительных боях под Гродно] / Георгий Пальчевский // Гродзенская праўда. - 1996. - 18 ліпеня. - С. 4.
32. Памяць: гіст. - дакум. хроніка горада Гродна / Г.П. Пашкоў, Я.М. Жабрун, І.П. Крэнь і інш. - Мінск: БелЭн, 1999. - С. 414-433.
33. Плотников, Ю.В. Освобождение Белоруссии / Юрий Васильевич Плотников. - Москва: Воениздат, 1984. - С. 103-104.
34. Смирнов, А. Шли полки на Запад: [статья учителя истории лицея № 1 г. Гродно о боях за освобождение Гродно в июле 1944] / А. Смирнов // Гродзенская праўда. - 1998. - 16 ліпеня. - С. 2.
35. Соловьёв, А. Бобруйские залпы: из воспоминаний участника штурма г. Гродно] / А. Соловьёв // Гродзенская праўда. - 1994. - 22 сакавіка.
36. Тронза, Б. В июле 1944-го: [о военных действиях по освобождению Гродно] / Б. Тронза // Гродзенская праўда. - 1999. - 2 ліпеня. - С. 2.

37. Тронза, Б. Сокрушительные удары: [об освобождении Гродненщины от гитлеров. оккупантов в 1944 г.] / Б. Тронза // Гродзенская праўда. - 2003. - 15 ліпеня. - С. 2.
38. Федотов, В.А. Освободительный 44-й: [об освобождении Гродно от немецко-фашистских захватчиков в 1944 г.] / Федотов В.А. // Гродненский химик. - 2012. - 14 июля. - С. 4.
39. Хамула, М.Р. Чырвоны сцяг над Гродна: [успам. удзельн. вызвал. М.Р. Хамула] // Памяць: гіст.-дакум. хроніка Гродна. - Мінск, 1999. - С. 427-429.
40. Хроника 16 июля 1944 г. // Гродзенская праўда. - 2004. - 15 ліпеня. - С. 2.
41. Шестак, Ю. В боях за Гродно: [к 57-летию освобождения Гродненщины от немецко-фашистских захватчиков] / Ю. Шестак // Аркуш. - 2001. - 25-31 июля. - С. 2.
42. Шестак, Ю. Переправа: [к 55-летию освобождения Гродненщины от немецко-фашистских захватчиков] / Ю. Шестак // Аркуш. - 1999. - 8-14 июля (№ 27). - С. 3.
43. Штурм Гродна // Памяць: гіст.-дакум. хроніка Гродна. - Мінск, 1999. - С. 426-427.

ЯНЫ ВЫЗВАЛЯЛІ ГРОДНА

44. Акалович, Н.М. Освобождение Белоруссии: люди, подвиги: [о Николае Кузьмиче Глазунове, награжденном орденом Красного Знамени за героизм, проявленный при освобождении Гродно] / Николай Маркович Акалович. - Минск: Наука и техника, 1989. - С. 226-228.
45. Амяльковіч, Д. “Мы ведалі: гэта наш апошні бой”: [аб вызваленні Гродзеншчыны ад ням.-фашысцкіх захопнікаў

/ Дар’я Амяльковіч] // Культура. - 2009. - 13-19 чэрвеня. - С. 15.
46. Борисов, И. На подступах к Гродно: [о командире В. Гришаеве, Герое Советского Союза и снайпере Н. Гришан из 609 Верхнедвинского стрелкового полка, участнике освобождения Гродненщины] / Илья Борисов // Милицейский вестник. - 2007. - 12 июля. - С. 3.
47. Ваньшина, В. Крылья: [об Ольге Александровне Санфировой, летчице, участнице освобождения Гродно] / В. Ваньшина // Гродзенская праўда. - 1990. - 9 мая.
48. Вильчинский, Р. Долгий путь к Победе: [о В.П. Тимофееве - участнике боёв за Гродно] / Р. Вильчинский // Гродзенская праўда. - 1999. - 8 мая. - С. 4.
49. Вільчынскі, Р.В. У баях за Гродна: [усп. удзельн. вызвалення] // Памяць: гіст.-дакум. хроніка Гродна. - Мінск, 1999. - С. 432-433.

Командир взвода П. Решетников с однополчанином
в день освобождения Гродно
Июль 1944 год

50. Вишневская, Т. Они мечтали учиться: [о лётчицах, участниках освобождения Гродно Е.В. Рябовой,

В.Л. Белик, Р.С. Гашевой] / Татьяна Вишневская // Перспектива. - 2006. - 28 сентября. - С. 17.

51. Воины погибшие и умершие от ран при особождении г. Гродно, место захоронения которых не установлено // Гродна ў гады Вялікай Айчыннай вайны (1941-1945 гг.). - Гродна, 1995. - С. 148-181.
52. Гаврилин, Д. На подступах к Гродно: [о подвигах воинов 50-й армии 1944 г.] / Д. Гаврилин // Гродзенская праўда. - 1988. - 16 июля.
53. Гапонов, А. Нас водила молодость…: [об авторе, ветеране Великой Отечественной войны, участнике освобождения Гродненщины] / Александр Гапонов // Гродзенская праўда. - 2007. - 14 ліпеня. - С. 2.
54. Гаўрылін, Д. "Ведайце, што мы загінулі чэсна…": [аб баявых дзеяннях роты пад камандаваннем Н. Падгурскага 50-й арміі ў фартах № 1 Гродзенскай крэпасці] / Д. Гаўрылін // Гродзенская праўда. - 1994. - 16 ліпеня.
55. Глазунов, Н. Город, где согреваются сердца: [воспоминания участника штурма Гродно в 1944 г.] / Н. Глазунов // Гродзенская праўда. - 1998. - 21 мая. - С. 7.
56. Дрогайцева, Е. Память сердца: [об участнике боёв за освобождение Гродно Дмитрии Дмитриевиче Белоусове] / Елена Дрогайцева // Энергетик Принеманья. - 2008. - Июль (№ 8). - С. 4.
57. [Дьяков Иосиф Иванович, Герой Советского Союза, участник освобождения Гродно] // Книга героев Гродненской области / сост. Ю.М. Алексей, О.М. Якубович. - Гродно, 2004. - С. 25.
58. Жабрун, Я. Яны вызвалялі Гродна: [аб вайскавых часцях, якія удзельнічалі ў вызваленні Гродна] / Я. Жабрун // Гродзенская праўда. - 1999. - 15 ліпеня. - С. 2.

59. Иванов, О. Как закалялся характер: [об Антонине Николаевне Шаматуриной, участнице освобождения Гродно, бывшем нач. медицинской службы УВД, полковнике милиции в отставке] / Олег Иванов // На страже. - 2010. - 30 июля. - С. 14.
60. Иванов, С.Ф. Помнят сёла и города своих освободителей имена: [воспоминания ветеранов войны, освободителей г. Гродно: Сергея Фадеевича Иванова, Зинаиды Тимофеевны Судаковой и Александра Николаевича Решетняка] / Сергей Иванов, Зинаида Судакова, Александр Решетняк; запис. Владимир Томчик // Гродзенская праўда. - 2006. - 15 ліпеня. - С. 1, 3
61. [Ивлиев Юрий Дмитриевич, Герой Советского Союза, участник освобождения Гродно] // Книга героев Гродненской области / сост. Ю.М. Алексей, О.М. Якубович. - Гродно, 2004. - С. 33.
62. Иоффе, Э. Во главе 3-го Белорусского: [о И.Д. Черняховском, генерале армии, дважды Герое Совет. Союза, командующем 3-м Бел. фронтом] / Эммануил Иоффе // Народная газета. - 2005. - 18 лютага. - С. 12.
63. Калищук, И. По соседству мы живём: [о гродненце И. Хамчукове, ветеране Великой Отечественной войны, участнике освобождения Гродненщины] / Иван Хамчуков // Гродзенская праўда. - 2007. - 14 ліпеня. - С. 2.
64. Кузнецов, А.М. Я стрелял хорошо…: [из воспоминаний автора, принимавшего участие в освобождении обл. центра от нем.-фашист. захватчиков, почётного жителя Гродно, подполковника в отставке] / запис. Наталья Макушина // Биржа информации. - 2004. - 1 июля. - С. 14.
65. [Кожемякин Петр Павлович, Герой Советского Союза, участник освобождения Гродно] // Книга героев

Гродненской области / сост. Ю.М. Алексей, О.М. Якубович. - Гродно, 2004. - С. 36.
66. Комягин, Ю. Небесный мститель: [о герое Велик. Отеч. войны, командире штурмовой авиаэскадрильи капитане Ю.Д. Ивлиеве (1923-1945 гг., похоронен в братской могиле в Гродно, ныне парк им. Ж.И. Жилибера)] / Юрий Комягин // Перспектива. - 2012. - 10 окт. - С. 22.
67. Королев, Н. Два влюблённых в небо сердца: [о Викторе Семёновиче и Зое Романовне Марченко, гродненской семейной паре, боевых лётчиках, освобождавших г. Гродно в июле 1944 г.] / Николай Королев // Гродзенская праўда. - 2006. - 15 ліпеня. - С. 3.
68. [Кошман Кирилл Акимович, Герой Советского Союза, участник освобождения Гродно] // Книга героев Гродненской области / сост. Ю.М. Алексей, О.М. Якубович. - Гродно, 2004. - С. 38.
69. [Курбатов Михаил Тихонович, Герой Советского Союза, участник освобождения Гродно] // Книга героев Гродненской области / сост. Ю.М. Алексей, О.М. Якубович. - Гродно, 2004. - С. 42.
70. Лютик, Д. Забытые батальоны. Вспомнить всех. Поименно!: [о судьбе 99-го понтонного батальона и его командира Василия Васильевича Самгина во время освобождения Гродно. 1944 г.] / Дмитрий Лютик // Советская Белоруссия. - 2008. - 9 апреля. - С. 6.
71. Макар, Е. Потомок Пушкина освобождал Гродно: [о старшем сыне русского поэта Александре Александровиче Пушкине, генерале кавалерии, герое русско-турецкой войны, командире 13-го Нарвского гусарского полка, расквартированного в 1870-х гг. В Новогрудке, где несколько лет и жил генерал со своей семьёй; о правнуке великого поэта Григории

Григорьевиче Пушкине, который освобождал Гродно в годы Великой Отечественной войны, был зам. военного коменданта г. Лиды, а в 1981 г. посещал Лиду и Гродно] / Е. Макар // Зара над Нёманам. - 2007. - 10 сакавіка. - С. 8.

72. Масленцев, П. Уходили в небо штурмовики: [из воспоминаний лётчика 75-го штурмового авиаполка о боях за Гродно] / П. Масленцев // Гродзенская праўда. - 1994. - 16 ліпеня.
73. Михайлов, Б. “Своих позиций не оставлять!”: [о зенитчике П. Лисичкине, освобождавшем Гродно в 1944 г.] / Борис Михайлов // Во славу Родины. - 2004. - 24 марта. - С. 2.
74. Мурина, С. Поздняя встреча. Счастливая…: [о ветеранах Великой Отеч. войны, жителях Гродно Вилене Панковец и Георгии Байкалове] / Светлана Мурина // Гродзенская праўда. - 2012. - 9 мая. - С. 4.
75. Мухин, О. Батыр с берегов Карасу: [о Герое Советского Союза Сухомбаеве А., который одним из первых ворвался в город Гродно] / О. Мухин // Побратимы Матросова / сост. В.Д. Дончик. - Минск, 1984. - С. 18-26.
76. Обелевский, Г. Заставы вступали в бой: о ветеране Великой Отечественной войны, бывшем бойце 17-й погранзаставы 86-го Августовского погранотряда Ф.Д. Присяче / Георгий Обелевский // Гродзенская праўда. - 2009. - 8 мая. - С. 4.
77. Обелевский, Г. Последний герой “17-й непобеждённой”: [о ветеране Великой Отечественной войны, бывшем бойце 17-й погранзаставы 86-го Августовского погранотряда Ф.Д. Присяче] / Георгий Обелевский // Советская Белоруссия. - 2009. - 10 апр. - С. 7.

78. [Овчинников Николай Тихонович, Герой Советского Союза, участник освобождения Гродно] // Книга героев Гродненской области / сост. Ю.М. Алексей, О.М. Якубович. - Гродно, 2004. - С. 55.
79. Островцова, И. Осколок свободы: [воспоминания ветеранов об освобождении Гродно от немецко-фашистских захватчиков] / Инга Островцова // Вечерний Гродно. - 2008. - 16 июля. - С. 3.
80. Пальчевский, Г. Друзья-однополчане: [о ветеранах Великой Отечественной войны М.А. Артюшине и А.К. Шелудько, освобождавших Гродно] / Георгий Пальчевский // Во славу Родины. - 2004. - 19 октября. - С. 3.
81. Пальчевский, Г. Комбат - комбату: «Спасибо!»: [из воспоминаний гродненца, подполк. в отставке С.Ф. Иванова об освобождении Гродно] / Г. Пальчевский // Во славу Родины. - 1999. - 29 июня. - С. 3.
82. Пальчевский, Г. На левом берегу Немана от роты уцелело 6 человек: [воспоминания Г.М. Артемьева, участника освобождения Гродно] / Георгий Пальчевский // Гродзенская праўда. - 2000. - 15 ліпеня. - С. 4.
83. Пальчевский, Г. Освобождал Гродно. И стал гродненцем: о ветеране Велик. Отеч. войны, полковнике в отставке Н. Шишкове / Георгий Пальчевский // Гродзенская праўда. - 2010. - 30 крас. - С. 3.
84. [Санфирова Ольга Александровна, Герой Советского Союза, участник освобождения Гродно] // Книга героев Гродненской области / сост. Ю.М. Алексей, О.М. Якубович. - Гродно, 2004. - С. 62.
85. [Сухомбаев Агадил, Герой Советского Союза, участник освобождения Гродно] // Книга героев Гродненской области / сост. Ю.М. Алексей, О.М. Якубович. - Гродно, 2004. - С. 69.

86. Томчик, В. Они воевали под Гродно: [о Сергее Фадеевиче Иванове, Зинаиде Тимофеевне Судаковой, Александре Николаевиче Решетняке, ветеранах Великой Отечественной войны, участниках освобождения Гродно. Живут в Гродно] / Владимир Томчик // Белорусская военная газета. - 2006. - 18 июля. - С. 2.
87. Томчик, В. Помнят села и города своих освободителей имена: [об участниках освобождения Гродно от нем.-фашист. захватчиков] /Владимир Томчик // Гродзенская праўда. - 2006. - 15 ліпеня. - С. 3.
88. Ушацкі, І. Салдат "рэйкавай вайны": гутарка з былым старшынёй Гродзенскага гарвыканкама Іванам Ушацкім аб партызанскай разведцы падчас Вялікай Айчыннай вайны /гутар. Ілля Свірын // Культура. - 2009. - 2-10 ліп. - С. 14.
89. Черняховская, Н. Осколок пробил ему сердце: [беседа с Н. и О. Черняховскими об их отце И.Д. Черняховском, генерале армии, командующем 3-м Белорусским фронтом при освобождении Гродно в 1944 г.] / записала А. Рокоссовская // Советская Белоруссия. - 2005. - 1 марта. - С. 8, 9.
90. Шастак, Ю. Герой Савецкага Саюза: [пра М.Ц. Аўчыннікава, які вызваляў Гродна] / Ю. Шастак // Настаўніцкая газета. - 2000. - 6 мая. - С. 2.
91. Шастак, Ю. Краіна паклікала: [пра І.І. Дзякава (нар. 1903 г.), Героя Савецкага Саюза, удзельніка вызвалення Гродна] / Ю. Шастак // Настаўніцкая газета. - 2001. - 30 чэрвеня. - С. 2.
92. Шастак, Ю. У баях за Гродна: пра подзвіг М. Курбатава: 1944 / Ю. Шастак // Гродзенская праўда. - 1994. - 16 ліпеня.

93. Шостак, Ю. В боях за Гродно [об И.И. Дьякове, удостоенном звания Героя Советского Союза за отвагу в боях за Гродно] / Ю. Шостак // Аркуш. - 2001. - № 30. - С. 2.
94. Шостак, Ю. На пылающих берегах: [о действиях воинов 139 Красноарм. стрелковой дивизии по освобождению Гродно] / Ю. Шостак // Гродзенская праўда. - 1994. - 21 ліпеня.
95. Яны вызвалялі Гродна: [прозвішчы ўдзельнікаў вызвалення Гродна] // Гродна ў гады Вялікай Айчыннай вайны (1941-1945 гг.). - Гродна, 1995. - С. 125-126.

УВЕКАВЕЧАННЕ ПАМЯЦІ

96. Братская могила. Городской парк // В памяти народной. - Минск, 1970. - С. 233.
97. Брацкая магіла савецкіх воінаў і партызан // Збор помнікаў гісторыі і культуры Беларусі. Гродзенская вобласць / АН БССР; Ін-т мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору; рэд. кал.: С.В. Марцэлеў (гал.рэд.) і інш. - Мінск, 1986. - 46 с.
98. Вайсковыя могілкі. Магілы савецкіх воінаў // Збор помнікаў гісторыі і культуры Беларусі. Гродзенская вобласць / АН БССР; Ін-т мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору; рэд. кал.: С.В. Марцэлеў (гал.рэд.) і інш. - Мінск, 1986. - 51 с.

99. Доблестным советским воинам 2-го и 3-го белорусских фронтов, освободивших город Гродно // Воздвигнутые на пьедестал: о памятниках боевой славы на территории Республики Беларусь / сост.: И.Н. Кулан, С.М. Гайдук, В.Я. Герасимов. - Минск, 2009. - С. 151-152.
100. Магіла Курбатава Міхаіла Ціханавіча // Збор помнікаў гісторыі і культуры Беларусі. Гродзенская вобласць / АН БССР; Ін-т мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору; рэд. кал.: С.В. Марцэлеў (гал. рэд.) і інш. - Мінск, 1986. - 51 с.
101. Обелиск Герою Советского Союза Курбатову М.Т. // В памяти народной. - Минск, 1970. - С. 232.

ПАЭТЫЧНЫМ РАДКОМ

102. Дубровский, М. Вспоминаю: на запад…: [стихотворение к освобождению Гродно] / М. Дубровский // Гродненский химик. - 2004. - 17 июля. - С. 1.
103. Кудлачёв, В. Стоял июль / Виктор Кудлачёв // Кудлачёв, В. Нарисую город Гродно: стихи. - Гродно, 2003. - С. 65.

104. Кудлачёв, В. Танк на пьедестале: [стихотворение о памятнике воинам-освободителям Гродно] / Виктор Кудлачёв // Кудлачёв, В. Нарисую город Гродно: стихи. - Гродно, 2003. - С. 67.

ВЫЗВАЛІЦЕЛІ - ГАНАРОВЫЯ ГРАМАДЗЯНЕ ГРОДНА

Арцем'еў Георгій Міхайлавіч - удзельнік баёў за вызваленне г. Гродна ў гады Вялікай Айчыннай вайны. 28 лютага 1995 г. прысвоена званне Ганаровага грамадзяніна г. Гродна.

Болдзін Іван Васільевіч - генерал-палкоўнік, удзельнік вызвалення г. Гродна ў гады Вялікай Айчыннай вайны. 22 лютага 1968 г. прысвоена званне Ганаровага грамадзяніна г. Гродна.

Глазуноў Мікалай Кузьміч - генерал-маёр, удзельнік баёў за вызваленне г. Гродна ў гады Вялікай Айчыннай вайны. 28 верасня 1994 г. прысвоена званне Ганаровага грамадзяніна г. Гродна.

Іваноў Сяргей Фадзеевіч - удзельнік вызвалення г. Гродна ў гады Вялікай Айчыннай вайны. 28 лютага

1995 года прысвоена званне Ганаровага грамадзяніна г. Гродна за вялікую работу па героіка-патрыятычным выхаванні падрастаючага пакалення.

Кавалёў Аляксей Міхайлавіч - удзельнік вызвалення г. Гродна ў гады Вялікай Айчыннай вайны. 23 верасня 1987 года прысвоена званне Ганаровага грамадзяніна г. Гродна за вялікую работу па гераіка-патрыятычным выхаванні падрастаючага пакалення.

Моставенка Дзмітрый Карпавіч - у Вялікую Айчынную вайну ўдзельнік абаронных баёў за г. Гродна. 6 снежня 1967 г. прысвоена званне Ганаровага грамадзяніна г. Гродна.

Аслікоўскі Мікалай Сяргеевіч - Герой Савецкага Саюза, генерал-лейтэнант, удзельнік вызвалення Гродна ў гады Вялікай Айчыннай вайны. 29 верасня 1970 г. прысвоена званне Ганаровага грамадзяніна г. Гродна.

Рэшэтняк Аляксандр Мікалаевіч - ветэран Вялікай Айчыннай вайны, палкоўнік у адстаўцы. 15 ліпеня 2010 года прысвоена званне Ганаровага грамадзяніна г. Гродна за вялікі ўклад у гераіка-патрыятычнае выхаванне падрастаючага пакалення, мужнасць і гераізм, праяўленыя ў гады Вялікай Айчыннай вайны і пры вызваленні горада Гродна ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў

Розанаў Васілій Данілавіч - кіраўнік антыфашысцкай падпольнай арганізацыі г. Гродна ў гады Вялікай Айчыннай вайны. 1 ліпеня 1964 г. прысвоена званне Ганаровага грамадзяніна г. Гродна.

ГІСТОРЫЯ ВЫЗВАЛЕННЯ ГОРАДА ГРОДНА

Бібліяграфічны спіс літаратуры

2014

На беларускай і рускай мовах

Укладальнік: Ілюшына І.М.

Рэдактар: Крачко Д.У.

Камп’ютэрная вёрстка: Ілюшына І.М.